

3 במרץ 1994
928184

אל: לשכת המוכ'ל

מאת: המרכז

הנדון: עדכון שבועי - מאפייני התגובות הערביות לרצח בחברון.

נכון ל - 3.3 שעה 12:00

1. צמרת אש"פ פועלת בכמה מישורים להוצאת "מתוק מן העז", קרי ניצול הטבח לשיפור עמדות אש"פ במו"מ כך שערפאת יוכל להצביע על הישגים מוחשיים. במסגרת זו ממשיך ערפאת לשים את הדגש המרכזי בפעילותו מול ארה"ב (וישראל), במטרה לבדוק את מרחב תמרונה:
 - א. מאותת שעקרונית אין לו בעיה לחדש המו"מ אלא שבתנאים הנוכחיים בשטחים, הדבר בלתי אפשרי והוא זקוק לפסק זמן להרגעת הרוחות.
 - ב. בטיפול בגורמי המשבר הנוכחי - הבטחת שלומה של האוכלוסיה בשטחים. קווקרטית הוא מדגיש במיוחד את נוכחות של משקיפים ביו"ל ופרוק המתנחלים מושקם.
2. מאחורי העמדת תנאים אלה מסתתרת מטרה כפולה: מחד, מאמץ להרגיע הרוחות בשטחים ולבלום האופוזיציה הפלס', הדורשת אף ביטול "הסכם אוסלו". מאידך, נסיון נוסף להכנסת אלמוטים למו"מ הנוגעים למעמד הקבע, בחסות המשבר הנוכחי. ערפאת אכן זקוק לפרק זמן שמשכו יהיה כפוף להתפתחויות ולאזירה בשטחים. הצגת תנאים מקסימאליים מיועדת, להערכתנו, להשגת ויתורים בעיקר בתחום הנוכחות הביו"ל בשטחים והמתנחלים.
3. בירדן לאחר שורת הגינויים הרשמיים מיד לאחר הטבח, ניתן להבחין בימים האחרונים בהנמכת פרופיל מסוימת, לפחות מצד הדרג הרשמי. עם זאת, הירדנים מאמצים, פומבית לפחות, את הטיעונים והדרישות הפלס' מ ישראל. התקשורת ממשיכה לעסוק בהרחבה רבה בסוגיה ובנימה בוטה וחריפה כלפי ישראל שאינה נעדרת אף ביטויים אוטישמיים. במקביל, ישנן נימות ראשוניות של דאגה בעמאן, בראש ובראשונה מהשפעה שלילית של הטבח על המו"מ, כולל בשאר הערוצים הערביים עם ישראל. מכאן כנראה ההבהרות המושמעות מפי מקורות ירדניים שונים כי לא מדובר בביטול השיחות (בעקבות הפסקת המו"מ ב'בוש') אלא בהשעיה זמנית וכי יש לכנס בקרוב מפגש מרובע טורי-ירדני-לבנוני-פלס'. המצב המתוח והאזירה הקשה בשטחים כנראה גם מוסיפים לחששות הירדניים.

4. התגובה המצרית הרשמית היתה מאופקת וניכר מאמץ להימנע מניסוח בוטה העלול לשלחב ההמונים. גורמים מצרים לרבות המופתי, שהוא הגורם הדתי-הממסדי הבכיר, גינו את הטבח ותבעו להחמיר בעושה של המבצעים, אך נמנעו מלהטיל אשמה ישירה על ממשלת ישראל בביצוע המעשה, אלא רק באחריות להגות התושבים. המצרים גם אינם תובעים שיגור כוחות ביו"ל לשטחים ומסתפקים בדרישה כוללנית להחלטת או"ם שתערוב לבטחון התושבים (יזמון היו"ל באוגלית אף קבע שאין זה ריאלי לתבוע שיגור כוחות). במקביל מנסה מזבארכ לאתר המשבר ולמונע התמוטטות התהליך המדיני באמצעות מגעים אינטנסיביים עם קלינטון, ערפאת וה"מ רבין ושה"ח פרס. חרף האיפוק, יצוין כי בתגובה המצרית היו מספר אלמוטים שליליים ובראשם העלאת נושא ירושלים והתביעה להקדים הדיון במעמדה וכן הצטרפות לתביעות הפלס' לפרק המתוחלים מושקם. העיתונות, כמובן, היתה בוטה יותר והאשימה במפורש את ממ' ישראל. לעומת זאת, התהודה בציבור המצרי קשה, והתבטא גם בהפגנות של סטודנטים בקמפוסים ושל נאצריסטים בקהיר, אולם המשטר נקט פעולה תקיפה והגביר כוחות כדי למונע הסלמה.
5. מונהגי סוריה המשיכו בהמונעותם מהתיחסות לטבח, אך התקשורת החריפה התקפותיה על ישראל ומציגה אותה כמדינה גזענית המפעילה טרור נגד הפלס'. מיחסת הטבח לכיבוש, ההתנחלויות, הסחבת שישראל נוקטת במו'מ והסכם אוסלו. באזכור הנושא האחרון עושה סוריה הבחנה בין הנהגת אש'פ לבין העם הפלס' שסוריה מכריזה הזדהות עמו ואומרת שזו הסיבה העיקרית להשעית השיחות בווש'. מאותה סיבה, בין השאר, קוראת סוריה למועב"ט להציל העם הפלס' מהטרור הישראלי ולא לנהוג מדיניות איפה ואיפה.
6. בלבנון מאשימים את ישראל באחריות כפולה לטבח בחברון ולפיצוץ בכנוסיה המארונית סמוך לג'וניה. עם זאת נראה שהלבנונים חוששים שארועים אלא יתסיסו את הזירה הפנימית. לשם כך הגבירו הלבנונים מגעיהם עם מנגונוני הבטחון הסורים ונקטו בצעדי מנע סביב מחנות הפליטים הפלס'. במקביל מגלים (מול האמר') ענין בחידוש תהליך השלום. מונהגי החזבאללה, לעומת זאת, מבטיחים לנקום ולהגביר את "ההתנגדות" וחוזרים על קריאותיהם לממשלה לפרוש משיחות השלום.
7. התקשורת בסעודיה והמפרציות הוסיפה להתייחס לטבח בחברון תוך מתיחת ביקורת על ישראל והתיחסות חיובית להתנהגותם המדינית של הגורמים הערביים המעורבים במו'מ הבילטרי. כך לדוגמא עתון סעודי קבע כי הטבח שיפר את עמדת הנושא וניתן הפלס' לעומת ישראל, ואילו עתוני כווית שבחו את החלטת המשלחות הערביות להשעות את השיחות. בכך המשך התגובה המאופקת יחסית של המפרציות (הגם שבתקשורת גם נימות אוטישמיות בוטות).
8. לוב הגיבה בחריפות, ע"י הפגנות המוניות בערים, מאמרים בעיתונות והצהרות קיצוניות מקדאפי, שהגדיר את המעשה כ"פעולת טרור רשמית ומתוכננת", ועמד בקשר עם אחמד ג'בריל. שה"ח דרש סנקציות על ישראל.
9. מונהגי אלג'יריה, תוניסיה ומרוקו הביעו תחומים לערפאת. ושיאי תוניסיה ואלג'יריה אף נפגשו עמו אישית. הודעות הגינוי הרשמיות לא הטילו אשמה ישירה על ישראל אך קראו לקהיליה הבינו"ל להבטיח שלום הפלס'. התגובה בעיתונות כמו גם תגובות מפלגות האופוזציה במרוקו, היתה חריפה יותר ובאה לידי ביטוי באימוץ הגרסה הפלס' על הארועים ורמזים על מעורבות צה"ל, אך בד"כ מבלי לנקוט בלשון קיצונית.